

Salme Setälä

Kirjoitan pojalleni

 SAGA
EGMONT

Kirjoitan pojalleni

Salme Setälä

Kirjoitan pojalleni

SAGA Egmont

Kirjoitan pojalleni

Copyright ©1971, 2025 Salme Setälä and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788727281179

1st POD edition

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13,4 million euros annually to children in difficult circumstances.

Vognmagergade 11, 2, DK-1120 Copenhagen

Uskon uljahimman kasvattaa
päivät pimeimmät ja korpi karuin.

Lokakuun 16. päivänä Samin ison siskon
syntymäpäiväkirjasta, V. A. Koskenniemen sanat.

Rakas pikku poikani, Sam

Sinusta on ehkä hupsua, että sanon pikku Sam. Sinähän ehdit kasvaa minua miltei päätä pitemmäksi lyhyen elämäsi aikana. Mutta ei siitä ole kysymys. Minulle sinä olet aina pikku Sam – Pojo, kuten itse itseäsi nimitit. Sinä et koskaan saanut tulla isoksi viisaaksi pojaksi. Sinun määräsi kun oli vain syntyä, iloita, itkeä ja paljon hymyillä. Ja narrata muutkin hymyilemään. Ihmetellä kaikkea, mikä oli kaunista ja hyvää. Ja samalla tietää oma heikkoutesi ja kykenemättömyytesi, ”erilaisuutesi”. Kestää valittamatta monta sairautta ja tautia. Ja lopuksi uupuneena nukahtaa pois kaikesta, mikä oli ollut vaikeata. Jättää taaksesi ne pienet rakkaiden siemenet, joita niin auliisti olit kylvänyt – itse sitä tietämättä.

Joku saattaa arvella, että turhaan minä tätä kirjoitan. Et sinä kuitenkaan voi lukea. Niin voi tietysti sanoa ja olla siitä mielesänsä varma. Ethän sinä koskaan oppinut lukemaankaan. Mutta onko kukaan todistanut, että lukemalla parhaiten saattaa omak-sua jonkin viestin. Me saamme tuntuman asioihin milloin kuu-

lon, näön, milloin haistamisen, maistamisen tai kosketuksen välityksellä. Joskus jonkinlaisen sisäisen vaiston avulla. Puolisen vuosisataa sitten ei monikaan aavistanut, miten tärkeät viestinvälittäjät pian tulisivat olemaan radio ja televisio. Nyt ihminen laukaisee taivaalle satelliitteja ja viestipalloja, jopa pistäytyy kävelyllä Kuuhun. Näin on auennut aivan uusia teitä ymmärtämiselle ja tiedotukselle. Kuka uskaltaa väittää, ettei toisten viidenkymmenen vuoden kuluessa ilmaannu jotakin ihka uutta tapaa vastaanottaa ja ymmärtää ihmisen viestintä – ilman käsin koskeltavaa välikättä. Ehkä eetterissä liikkuu sellaista, mikä saavuttaa toisen ihmisen, jolla on sama henkinen aaltopituus, joka kykenee omistamaan itselleen toisen ajatuksen ja tunteen. Ehkäpä jotakin tuonpuoleiseltakin, joka jo on jättänyt oman telluksemme piirin. Emme sitä tiedä ja ehkei ole tarkoituskaan, että tietäisimme.

Me haluamme tietää, mitä lähimaailmoissa, Kuussa, Marsissa ja Venuksessa on tai tapahtuu. Ehkä samalla unohdamme meitä läheisemmän, ihmisen, hänen salaperäiset henkiset voimanlähteensä ja sielunsa ailahdukset. Ehkä ne eivät saa samaa tieteellistä mielenkiintoa osakseen kuin vieraat taivaankappaleet. Ehkä ihminen on liian lähellä ja samalla liian kaukana virittääkseen tutkijan innostuksen.

Saattaa olla, että kirjoitan tätä selvittääkseni itselleni sinun ajatusmaailmaasi, Sam, sitä, joka koskaan ei saanut ulottua normaali-ihmisen ajatusmaailmaan. Ehkä minä myös kuvittelen, että tämän sattuu lukemaan joku toinen äiti, sellainen, jonka oman lapsen ei ole sallittu saada samoja alkuedellytyksiä normaalin elämän varrelle kuin hänellä itsellään on ollut. Lapsi, jonka mahdollisuuksissa kohtalo alusta alkaen on kitsastellut. Ehkä minä oikeastaan kirjoitan tämän kaikille niille hiljaisille äideille, jotka yön yksinäisinä hetkinä ovat katselleet pimeään ikkunaan ja tur-

haan etsineet sen takaa valon pilkahdusta, selitystä, syytä ja kysyneet miksi, miksi. Miksi juuri minun lapseni ei kykene ottamaan vastaan niitä tiedon sanomia, joita joka puolelta annetaan? Miksi juuri hänen on määrä elää omassa rajoitetussa ympyrässään ja vastaanottaa vain murto-osa siitä moninaisuudesta, mitä elämä toisille tuhlaten tarjoaa? Olet varmasti kapinoinut ja vuodattanut monta kyyneltä. Olet epätoivoisena murehtinut, rukoillut, ehkä syyttänyt kohtaloa epäoikeudenmukaiseksi. Olet ollut onneton, murtunut – ja ehkä sittenkin päässyt nousemaan siitä aallonpohjasta, johon olit vajoamaisillasi. Olet lopulta tyytynyt kohtaloosi, alistunut tosiasioihin, jotka eivät ole muutettavissa. Ja kenties olet löytänyt jotakin, mikä toisilta jää salatuksi. Kaikki tämä on niin tuttua meille, jotka on säädetty se läpikäymään. Ja käsi sydämelle, luopuisitko lopuksi sittenkään – edellyttäen, että sinulla olisi valinnanvaraa – niistä vaikeista mutkallisista poluista, jotka olet yhdessä lapsesi kanssa harhaillut? Ehkä sinä olet valmis tunnustamaan vanhan totuuden: kun se parasta on ollut, on se tuskaa ja vaivaa ollut.

Olet ehkä oppinut lapseltasi jotakin, mitä muuten et koskaan olisi oppinut. Hän on avannut silmäsi näkemään herkemmin ja ymmärtämään niitä, jotka itse eivät ymmärrä. Sanot varmaan, että lapsesi on joutunut maksamaan sinun omasta opistasi koutuuttoman suuren hinnan. Mutta kuka kykenee arvioimaan henkisten elämysten taksaa? Sille ei ole kokemus- eikä rahayksikköä eikä muutakaan mittaustapaa. Kai se lienee jokaisen itsensä arvioitava.

Aloitan alusta.

– Riisuutukaa ja painakaa sitten soittokelloa. Minä tulen viemään rouvan synnytyshuoneeseen.

Ei tässä toki mitään hätää vielä. Ikään kuin minä en itse tietäisi. Minä olen jo synnyttänyt yhden tyttölapsen. Pikun. Ei se niin äkisti tulla tupsahda. Ei tässä ole polttojakaan kuin nimeksi. En minä vielä olisi tullut sairaalaan. Mutta kun kello oli jo miltei kaksitoista, keskiyö. En olisi myöhemmin tohtinut soittaa miehelle. Ja mikä estää aamulla palaamasta kotiin odottamaan, ellei lapsi vielä ole tullakseen. On se sitten hassua, kun perhe on näin hajallaan. Ei olisi keväällä saanut jättää sitä asuntoa, juuri ennen, kun mentiin maalle. Vaikka minkä sille voi, kun omistaja tahtoi sen antaa vanhoille tädeilleen. Se oli meidän ensimmäinen asuntomme: oli paha asuntopula ja saimme pulittaa kaksikymmentä tuhatta ”luovutusmaksua” päästäksemme sisälle. Se oli sitä itseenäisyyden alkuaikaa. Sinne se luovutusmaksu meni kuin tuhka tuuleen. Mutta saimmehan me olla maalla koko kesän. Tarkoitan

Koskettava, omaelämäkerrallinen teos erityisestä lapsesta.

Kirjailija Salme Setälän poika Sam sai syntymässään aivovaurion ja eli lopulta vain 19-vuotiaaksi. Sam oli 1920–1930-luvun yhteiskunnan silmissä poikkeava yksilö, eikä vammautuneen lapsen äidinkään osa ollut helppo. Sam näki lyhyen elämänsä aikana useita hoitolaitoksia, mutta hänen iloinen persoonansa jätti lähtemättömän jäljen moniin.

Kirjoitan pojalleni on syntynyt Setälän vuosikymmenten saatossa kirkastuneiden ja kypsyneiden muistojen tuloksena. Se kuvaa riipaisevasti erityisen lapsen ja tämän äidin kokemuksia vasta itsenäistyneessä Suomessa.

Salme Setälä (1894–1980) oli suomalainen kirjailija, kääntäjä ja arkkitehti. Hänen tuotantoonsa kuuluu lasten- ja nuortenkirjoja, romaaneja, muistelmia sekä sisustus- ja suunnitteluoppaita. Hän on saanut Toppelius-palkinnon vuonna 1961.